

Un milleiro de persoas saíron á rúa, tras o desaloxo da acampada na Illa do Toleiro polas forzas de seguridade, o 25 de marzo.

SARRIA MÓLLASE POLO RÍO

Plataforma Sarriana polo Río

O 16 de novembro de 2013 comezou a execución do Proxecto que desenvolve o Plan de Encanamento do río Sarria, ao seu paso pola localidade do mesmo nome. Foi nese momento, cando a veciñanza sarriana se decatou da envergadura do proxecto e do impacto ambiental, cultural e económico que ía supoñer para o concello. O rexeitamento veciñal das obras traducíuse no xurdimento dunha plataforma que desde aquel momento foi sumando apoios no eido local, autonómico e, mesmo estatal. Actualmente, segue loitando contra un encanamento do río que cualifica de inútil e desbaldidor de cartos públicos, alén de devastador para a contorna paisaxística e cultural do Malecón e do Camiño de Santiago. O financiamento e execución das obras é o resultado dun convenio de colaboración entre a Confederación Hidrográfica do Miño-Sil, a entidade pública empresarial Augas de Galicia e o Concello de Sarria. A actuación finánciase con fondos FEDER (80%) e de Augas de Galicia (20%) e o seu orzamento inicial ascendía a 6.700.000 euros.

O IMPACTO DAS OBRAS

O proxecto de encanamento contempla unha agresiva intervención sobre a configuración (movimentos de terras), a vexetación (tala masiva de árbores) e os elementos patrimoniais (pontes, presas e muíño) das ribeiras e illas do río Sarria, precisamente na zona na que o río e o Camiño de Santiago, Ben de Interese Cultural, se cruzan ao seu paso pola vila. O resultado desta intervención é unha alteración radical da conformación natural do terreo e da paisaxe.

A obra en execución destruírá a canle natural do río, as súas beiras, as súas illas e o ecosistema existente. Desaparecerá unha masa arbórea autóctona considerable, composta fundamentalmente por ameneiros (*Alnus glutinosa*), en bo estado de conservación e de recoñecido valor ambiental e paisaxístico. Este bosque de ribeira que acompaña ao río Sarria conforma un corredor ecolóxico que se interrompería de xeito brusco e irreparable se se leva a cabo a tala masiva proxectada. O valor destes corredores ecolóxicos aparece recoñecido na Directiva 92/43/CEE, "Directiva Hábitats", que subliña a importancia para a fauna e a flora silvestre daqueles elementos

da paisaxe que, pola súa estrutura lineal e continua (e menciona expresamente os ríos coas súas correspondentes ribeiras), resultan esenciais para a migración, a distribución xeográfica e o intercambio de especies. Neste caso, as administracións responsables do proxecto fixeron caso omiso da Directiva que anima os Estados a que, no marco das súas políticas de ordenación do territorio e de desenvolvemento, se esforcen por fomentar a correcta xestión de tales elementos.

O proxecto implica así mesmo a completa demolición de dúas pontes centenarias e a destrución dun estribo dunha ponte medieval sobre a que pasa o Camiño Francés a

Santiago. Tamén un conxunto etnográfico, o Muíño do Toleiro, se verá gravemente afectado pola alteración ou destrución dos elementos que o configuran (presa, illa e canle que conduce a auga ao muíño).

UN PROXECTO INÚTIL

A obra non só terá un custo inasumible en termos ambientais, paisaxísticos, de patrimonio cultural e económicos, senón que, ademais, non será eficaz, é dicir, non cumprirá o obxectivo para o que foi deseñada: reducir

A obra de encanamento do río tería un custo inasumible en termos ambientais, paisaxísticos, de patrimonio cultural e económicos, e ademais non serviría para previr as inundacións

o risco de inundacións. Tradicionalmente o río non se desborda na zona na que se vai intervir, senón que se sae da súa canle augas arriba e augas abaixo. Nunha sesión informativa celebrada en xaneiro de 2014, os técnicos da propia Confederación Hidrográfica do Miño-Sil non foron capaces de avaliar o impacto da obra en execución sobre a redución do risco de inundación na vila de Sarria e dos seus efectos. Ademais, a decisión de actuar sobre o tramo intermedio do río suscita gran preocupación entre os veciños dos barrios situados augas abaixo polos efectos que poida ter nesa zona en situacións de crecida, efectos que non foron analizados no proxecto.

Resulta claro que aquí se tomou unha decisión sen suficiente soporte técnico. En efecto, no tramo intermedio do río, no centro da vila, a visibilidade da obra sería moito maior e, en consecuencia, nun principio, tamén os seus réditos electorais. De feito, o 20% do orzamento facilitado polo FEDER para reducir o risco de inundacións emprégase para obras de ornamento do Malecón de Sarria (cambio de pavimento, bancos, farois, papeleiras, etc.). Por todo o indicado, o proxecto de encanamento supón unha inútil dilapidación de fondos públicos.

PLATAFORMA VECIÑAL

Na elaboración do Proxecto en cuestión, desde o inicio mesmo da súa xestión, a Confederación Hidrográfica do Miño-Sil ignorou o dereito dos cidadáns a participar nas políticas da auga. Moi ao contrario, todo o proceso foi levado a cabo no exclusivo foro interno da Confederación Hidrográfica, sen participación algunha dos veciños de Sarria e das entidades sociais relevantes na materia. É evidente que a "información pública" derivada da mera formalidade da publicación nun Boletín Oficial do Estado ou no Diario Oficial de Galicia é máis teórica que práctica e, desde logo, non garante a participación dos cidadáns na elaboración dun plan nin, moito menos, na toma de decisións. O resultado da falta de participación cidadá non foi, non obstante, nada teórico, senón real e efectivo: os veciños de Sarria non puideron sequer decatarse do contido do plan de encanamento que a Confederación elaboraba e aprobaba unilateralmente, e iso privounos da posibilidade de formular alegacións e incluso de impugnalo na vía administrativa ou contencioso-administrativa.

Foi ao inicio das obras cando o contido e alcance do proxecto se coñeceu, cando a oposición veciñal foi articulándose, de xeito espontáneo e informal, nun colectivo veciñal denominado "Plataforma Sarriana polo Río", que iniciou as súas actividades a finais do ano 2013, pouco despois do comezo das obras.

O río Sarria, que lle deu nome á vila, foi o desencadeante da maior mobilización social de Sarria que salvou 180 árbores. Os veciños e veciñas de Sarria estiveron 29 días e 29 noites protexendo fisicamente os amieiros.

Unhas 500 bandeiras como esta colgan dos balcóns de Sarria como emblema na defensa do río.

O obxectivo perseguido pola Plataforma é dobre: primeiro, e co obxecto de evitar un dano irreparable do patrimonio cultural, paisaxístico e ambiental, a paralización inmediata das obras que se están a executar; en segundo lugar, unha vez conseguido o anterior, a elaboración, dun xeito participativo, doutro proxecto que sexa respectuoso co patrimonio cultural, paisaxístico e ambiental, e de verdade eficaz para reducir o risco de inundacións e os seus efectos. As persoas que participamos na plataforma temos un obxectivo común moi concreto, non un programa político. Ese obxectivo común, salvar o río, a súa paisaxe, as súas pontes..., une a persoas moi diferentes, con opinións diversas, mesmo opostas, sobre moitos temas. Por iso a plataforma está completamente desligada de calquera posicionamento partidista. É un movemento cidadán que reivindica a súa absoluta independencia de calquera partido político.

O QUE SE LEVA FEITO

A Plataforma concentrou os seus primeiros esforzos en informar sobre o contido e o alcance do proxecto. Desde o principio, insiste en que os veciños de Sarria non tiveron a oportunidade de informarse axeitadamente sobre o proxecto. Ademais de facilitar o acceso á documentación dispoñible sobre as actuacións previstas, o pasado 13 de febreiro, a plataforma celebrou unha reunión informativa para a que o salón de actos da Casa da Cultura de Sarria se quedou pequeno, o que demostra o interese e a preocupación dos veciños polo tema.

O crecente descontento que o proxecto xerou á medida que se foi coñecendo púxose de manifesto na concentración de centos de veciños que o domingo 23 de febreiro se reuniron no Malecón de Sarria para mostrar a súa oposición ás obras de encanamento e pedir a súa inmediata paralización. Facendo oídos xordos á mensaxe trasladada de xeito pacífico e

confiado por centos de cidadáns, ao día seguinte, o 24 de febreiro, iniciouse a tala. Co obxecto de evitala, de protexer fisicamente os amieiros e, deste xeito, substituír á Administración na protección do patrimonio natural, membros da Plataforma encadeáronse de madrugada ás árbores da illa do Toleiro. Aínda que caeron catro exemplares, esa presenza logrou que a empresa que executa as obras detivera provisionalmente a tala. Membros da plataforma permaneceron acampados na illa fluvial do Toleiro, facendo quendas día e noite.

Paralelamente, os compoñentes da Plataforma Sarriana polo Río medraron exponencialmente, o que permitiu contar cun bo número de persoas entre as que distribuír o traballo. Uns encárganse de informar na

rúa sobre o contido e os efectos do proxecto de encanamento, de recoller sinaturas de apoio; outros atenden e elaboran comunicados para os medios, actualizan a páxina web e facebook; algúns encárganse dos preparativos para os distintos actos de protesta organizados (solicitude de permisos para concentracións e manifestacións, elaboración, pegada e distribución de flyers e carteis para as mesmas, etc.); hai persoas que analizan as directivas europeas, a normativa sobre protección do Camiño de Santiago, estudando ata o último detalle do proxecto e elaborando solicitudes de información, escritos e denuncias.

Tras un mes de acampada soportando frío, vento e chuvia, pero experimentando a satisfacción que supuxeron as mostras de solidariedade e de simpatía dos veciños, os cales coidaron dos membros da plataforma cos seus ánimos, comida e bebida quentes, mantas, mesas ou cadeiras para facer máis levadeira a resistencia, os membros da plataforma foron desaloxados con obxecto de que a Confederación Hidrográfica retomase a tala. De feito, a tala comezou de novo o 25 de marzo. No obstante, re-

A mera formalidade da publicación nun DOGA é máis teórica que práctica, e non garante a participación dos cidadáns na elaboración do plan e na toma de decisións

presentantes da plataforma acudiron ao Xulgado e, esa mesma mañá, o xuíz ditou un auto polo que se acordou a paralización da tala como medida preventiva. Neste feito, foi detonante tamén a presentación ante a Dirección Xeral de Conservación dunha solicitude de ADEGA para catalogar o bosque de ribeira do Malecón como formación arbórea senlleira, pola cal a Xunta víase obrigada a paralizar a tala mentres non se resolvía o expediente. Curiosamente, unhas semanas despois, o goberno autonómico anunciaba a necesidade urxente de modificar o Decreto de Árbore senlleiras para “facilitar a súa catalogación”.

Os acontecementos deste día provocaron a saída masiva dos veciños de Sarria á rúa nunha manifestación espontánea e multitudinaria. A pesar de que as actuacións dos membros da plataforma foron cualificadas de absolutamente cívicas por veciños, colectivos ecoloxistas ou os medios de comunicación, o Subdelegado do Goberno de Lugo propuxo como represalia 37 expedientes sancionadores aos mesmos, os cales suman máis de 21.000 euros por supostas “infraccións graves”. Expedientes e cantidades que consideramos totalmente inxustificadas e desproporcionadas. O propio Subdelegado do Goberno resaltou nos medios a ausencia de incidentes neses días nos que, coa axuda de todos, conseguimos salvar as árbores.

Desde o desaloxo, a Plataforma segue demostrando a súa enorme capacidade de traballo e compromiso cos seus veciños e co legado que lles corresponde defender. Así, ao longo dos últimos meses, os seus membros foron convidados a distintos foros e seminarios; completaron as etapas do Camiño de Santiago que unen a localidade sarriana coa capital galega, medida de protesta coa que conseguimos que nos recibise a Directora Xeral de Conservación da Natureza en representación do Presidente da Xunta; contaron co respaldo de centos de veciños na convocatoria dun roteiro polo río e de dúas manifestacións nos meses de abril e agosto; preparáronse escritos solicitando aos organismos públicos competentes que faciliten a documentación medioambiental (informes, calendario de obra, plan de vixilancia ambiental, etc.), así mesmo solicitando á Dirección Xeral de Conservación da Natureza da Xunta de Galicia a paralización das obras por non respectaren as condicións previstas na resolución sobre avaliación de impacto ambiental do proxecto; igualmente, denunciando á Confederación Hidrográfica do Miño-Sil ante a Consellería de Cultura da Xunta de Galicia por varias infraccións graves da normativa de protección do Camiño de Santiago.

Amencer do 24 de febreiro na Illa do Toleiro. As motoserras atopáronse coa veciñanza encadeada ao bosque de ribeira.

Os membros da Plataforma son desaloxados da Illa do Toleiro tras un mes facendo garda, día e noite, para protexer as árbores da súa corta.

Membros da Plataforma baixan ao río Sarria en barcas inchables e logran paralizar durante unhas horas o derrubo da centenaria Ponte do Toleiro. Tres meses despois, logo das eleccións, comezan a chegar as multas da Subdelegación do Goberno.

UN POUCO DE HISTORIA

O encadeamento ás árbores, a acampada e outras mobilizacións, a Plataforma non fixo senón substituír á Administración nas súas (esquecidas) funcións de protección do patrimonio natural. Algúns fitos desta mobilización foron:

- Reunión informativa da plataforma: 13 de febreiro de 2014.
- Primeira protesta: 23 de febreiro, no Malecón de Sarria.
- Inicio da tala, encadeamento de veciños/as e paralización da tala: 24 de febreiro, na illa do Toleiro.
- Acampada durante un mes, e desaloxo o 24 de marzo.
- Retómase a tala o 25 de marzo; paralizada por un auto do xuíz a instancias da plataforma.
- Represalias: 37 expedientes sancionadores, a proposta do Subdelegado do Goberno de Lugo.